

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра державного управління, документознавства та інформаційної
діяльності

06-14-70

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи з навчальної
дисципліни **«Публічне управління пенсійною системою»**
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Публічне управління та адміністрування»
спеціальності 281 **«Публічне управління та адміністрування»**
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 4 від 08.04.2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Антонюк О. Р. – Рівне : НУВГП, 2020. – 29 с.

Укладач: Антонюк О. Р., д.е.н., професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Відповідальний за випуск: Сазонець І. Л., д.е.н., професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Керівник групи забезпечення:
д.е.н., професор

Сазонець І. Л.

ЗМІСТ

1. Загальні положення вивчення навчальної дисципліни	3
2. Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни.....	5
3. Рекомендації щодо вивчення навчальної дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» та підготовки до контрольних заходів.....	10
4. Тестові питання для підготовки до контрольних заходів з дисципліни «Публічне управління пенсійною системою.....	13
5. Ситуаційні завдання	22
6. Список основних рекомендованих джерел до вивчення навчальної дисципліни.....	28

© Антонюк О. Р., 2020

© НУВГП, 2020

1. Загальні положення вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Публічне управління пенсійною системою» призначена до вивчення здобувачам вищої освіти спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» та є однією з професійно орієнтованих дисциплін, що дозволяє набути компетентності з публічного управління пенсійною системою. В процесі вивчення дисципліни майбутні здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня набудуть вміння розробляти управлінські рішення для забезпечення результативної та ефективної діяльності пенсійної системи України. У дисципліні «Публічне управління пенсійною системою» висвітлюються методичні основи публічного управління пенсійною системою, основні теорії управління, закони та принципи публічного управління пенсійною системою, внутрішній контроль та державний фінансовий аудит ефективності публічного управління пенсійною системою України, міжнародний досвід формування системи пенсійного забезпечення та управління нею.

Методика та практичні навички здійснення публічного управління пенсійною системою є невід'ємним складником формування професійної компетентності й важливою передумовою реалізації реформ державної служби в Україні. Дисципліна передбачає комплексне навчання методичних та організаційних питань здійснення публічного управління пенсійною системою на основі компетентного підходу. Публічне управління пенсійною системою – дисципліна, яка формує компетентності та навички для забезпечення взаємодії інтересів бізнесу, політики, громадянського суспільства з метою розробки та прийняття ефективних управлінських рішень з управління пенсійною. Публічне управління являє собою регламентовану діяльність суб'єктів публічного управління, спрямовану на реалізацію законів та нормативно-правових актів сфери пенсійного забезпечення через механізм прийняття адміністративних та управлінських рішень.

Дисципліна «Публічне управління пенсійною системою» має міждисциплінарний характер і є однією із дисциплін фахового циклу підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти за спец. 281 «Публічне управління та адміністрування».

Мета дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» – формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань та практичних навичок щодо провадження публічного управління пенсійною системою.

Завдання дисципліни «Публічне управління пенсійною системою»: засвоєння теоретичних основ публічного управління пенсійною системою; опанування законодавчих актів, нормативно-інструктивних та інших документів з регламентації системи пенсійного забезпечення України; набуття практичних навичок з організації та планування заходів управління пенсійною системою, виконання комплексу управлінських та контрольних процедур за якістю управлінських рішень в сфері управління пенсійною системою.

Предмет дисципліни «Публічне управління пенсійною системою»: пенсійна система України, управлінська діяльність в публічних організаціях.

Після вивчення дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» здобувачі вищої освіти **повинні:**

отримати компетентності:

здатність застосовувати теоретичні, методичні і практичні підходи щодо публічного управління пенсійною системою;

здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми в публічному управлінні пенсійною системою;

вміти застосовувати нормативні документи в процесі реалізації службових обов'язків з управління пенсійною системою на різних рівнях публічного управління;

вміти розробляти та реалізовувати заходи менеджменту щодо впровадження оптимальних форм і методів управління пенсійною системою

мати результати навчання:

виконувати комплекс управлінських та контрольних процедур за якістю управлінських рішень в сфері управління пенсійною системою

здійснювати контрольні процедури та ефективно організовувати організаційно-комунікативні зв'язки в процесі державного аудиту в питаннях пенсійної системи

готувати пропозиції щодо збору та обробки інформації, необхідної для вирішення певних управлінських задач підрозділу Пенсійного фонду;

розробляти поради та рекомендації стосовно впровадження вітчизняного та іноземного досвіду управління пенсійною системою;

складати інформаційно-аналітичні огляди нормативних та організаційних матеріалів з питань пенсійного забезпечення;

працювати зі статистичними матеріалами органу Пенсійного фонду України та матеріалами з інших джерел інформації;

грунтуючись на нормах чинного законодавства приймати участь у плануванні поточної та стратегічної діяльності підрозділу;

готувати матеріали для звіту структурного підрозділу, організації, установи, корпорації, регіону, держави;

організація розгляду розпоряджень, проектів, постанов, діяльності з питань пенсійного забезпечення.

2. Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни

Самостійна робота здобувача є одним із важливих засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи при вивченні дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» визначається навчальною програмою дисципліни, завданнями та вказівками викладача, даними методичними вказівками. Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача. Питання, що виникають у здобувачів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно графіку, затвердженого кафедрою державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Самостійна робота здобувачів під час вивчення навчальної дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» включає такі форми:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем і питань, які передбачені для самостійного опрацювання;
- підготовка до практичних занять;
- систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед контрольними заходами;
- підготовка наукової статті (есе) за програмою дисципліни;
- підготовка доповідей та участь в наукових студентських конференціях, круглих столах, тощо;
- презентація експертної оцінки.

Всі завдання самостійної роботи здобувачів поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання. Обов'язкові завдання виконуються кожним без винятку здобувачем у процесі вивчення навчальної дисципліни, вибіркові завдання є альтернативними.

Після виконання обов'язкових та вибіркових завдань у встановлені терміни студент звітує викладачеві, а набрані ним бали враховуються як кількість балів за поточну успішність в навчальній роботі.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, індивідуальних заняттях та консультаціях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями (у відсотках від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- а) 100 % - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень;
- а) 80 % - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- а) 60 % - завдання виконане повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- б) 40 % - завдання виконане частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;
- б) 0 % - завдання не виконане.

В процесі вивчення здобувачами дисципліни «Менеджмент в публічних організаціях» передбачено наступні види роботи викладачів зі здобувачами:

- індивідуальні консультації за графіком, затвердженим кафедрою державного управління, документознавства та інформаційної діяльності;
- перевірка виконання індивідуальних завдань поточного контролю та модульних контрольних робіт;
- індивідуальні заняття зі здобувачами з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних здібностей, результатом яких може бути підготовка наукових доповідей, статей та підготовка для вступу до магістратури.

Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях у формі поточного контролю, модульних контрольних робіт та перевірки якості виконання домашніх завдань. У табл. 1 наведено завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 1

Перелік питань для підготовки доповіді
(інформаційного повідомлення, реферат)

№ з/п	Тема
1	Міжнародний досвід у формуванні системи пенсійного забезпечення
2	Пенсійна система Польщі
3	Пенсійна система Німеччини
4	Пенсійна система Італії
5	Пенсійна система Японії
6	Пенсійна система США
7	Система недержавного пенсійного забезпечення
8	Діяльність недержавних пенсійних фондів в Україні та за кордоном
9	Накопичувальна пенсійна система
10	Пенсійна система Австрії
11	Надбавки, доплати, підвищення до пенсій в Україні
12	Порядок обчислення пенсії по інвалідності
13	Порядок призначення пенсій за віком
14	Порядок призначення пенсій по втраті годувальника
15	Порядок призначення пенсій за вислугу років, пільгові пенсії

Питання для обговорення та практичного опрацювання на заняттях

Тема 1. Сутність публічного управління пенсійною системою

1. Підходи до визначення ключових понять публічного управління пенсійною системою.
2. Сутність пенсійної системи та її понятійний апарат.
3. Поняття та зміст систем недержавного пенсійного забезпечення та діяльності недержавних пенсійних фондів.
4. Принципи функціонування інституту пенсійного забезпечення в системі державного управління.

Тема 2. Історіографія розвитку пенсійної системи України

1. Історія розвитку пенсійної системи в Україні.
2. Нові підходи до розвитку системи державного пенсійного забезпечення.
3. Історичні аспекти розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні та світі.
4. Пріоритетні напрямки розвитку та реформування системи пенсійного забезпечення в Україні.

Тема 3. Еволюція теоретичних підходів до розвитку пенсійних систем

1. Інституціональна інфраструктура пенсійної системи.
2. Характеристика світових моделей пенсійного забезпечення.
3. Аналіз сучасних тенденцій розвитку пенсійних систем.
4. Світові тенденції розвитку пенсійної системи на сучасному етапі.

Тема 4. Система державного пенсійного забезпечення

1. Законодавство системи державного пенсійного забезпечення.
2. Пріоритетні цінності публічного управління пенсійною системою України.
3. Філософія управління пенсійною системою: предмет, завдання і цілі.

4. Види пенсій та порядок їх обчислення.
5. Еволюція інформаційного (програмного) забезпечення в управлінні пенсійною системою України.

Тема 5. Система недержавного пенсійного забезпечення

1. Сутність, зміст та особливості системи недержавного пенсійного забезпечення.
2. Законодавчі та нормативні документи недержавного пенсійного забезпечення.
3. Характеристика недержавних пенсійних фондів.
4. Зарубіжний досвід функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення.

Тема 6. Прийняття управлінських рішень в публічному управлінні пенсійною системою

1. Зміст процесу прийняття управлінських рішень.
2. Технології прийняття управлінських рішень в публічному управлінні пенсійною системою.
3. Розподіл повноважень при прийнятті рішень.
4. Результативність та ефективність управління пенсійною системою.

Тема 7. Моніторинг пенсійної системи України

1. Моніторинг поточного стану пенсійної системи.
2. Стратегія розвитку та інституціональна матриця пенсійної системи.
3. Модель функціонування та розвитку пенсійної системи України на основі інформаційно-аналітичного забезпечення її діяльності.

Тема 8. Організація внутрішнього контролю (аудиту) в управлінні пенсійною системою

1. Внутрішній аудит (контроль): поняття і призначення.
2. Особливості організації системи внутрішнього контролю в публічних організаціях.

3. Основні завдання внутрішнього аудиту в управлінні пенсійною системою.
4. Організація внутрішнього аудиту.
5. Взаємодія державного аудиту (контролю) та внутрішнього аудиту як функція управління пенсійною системою.

Тема 9. Державний фінансовий аудит, як контрольна функція публічного управління пенсійною системою

1. Суб'єкти та організаційна структура державного фінансового аудиту.
2. Проблеми і перспективи розвитку державного фінансового контролю (аудиту) в управлінні пенсійною системою. Інформаційна база державного фінансового аудиту.
3. Планування і організація державного фінансового контролю (аудиту) в управлінні пенсійною системою.
4. Державний фінансовий аудит виконання програм пенсійного забезпечення.

3. Рекомендації щодо вивчення навчальної дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» та підготовки до контрольних заходів

З самого початку вивчення дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» здобувач повинен бути ознайомлений як з програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та оцінювання навчальної роботи.

Вивчення здобувачем навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Змістовий модуль – це відносно окремий самостійний блок, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни «Публічне управління пенсійною системою» складається з двох змістових модулів (табл. 2).

Таблиця 2

Тематичний зміст курсу «Публічне управління пенсійною системою»

№ з/п	Назви змістових модулів /тем/	Кількість годин курсу			
		всього	лекції	практичні	сам. робота
1	2	3	4	5	6
<i>Модуль 1.</i>					
<i>Теоретичні та практичні основи публічного управління пенсійною системою</i>					
1.	Сутність публічного управління пенсійною системою	10	2	1	7
2.	Історіографія розвитку пенсійної системи України	10	2	1	7
3.	Еволюція теоретичних підходів до розвитку пенсійних систем	10	2	2	6
4.	Система державного пенсійного забезпечення	20	2	2	16
5.	Система недержавного пенсійного забезпечення	20	2	2	16
	Разом за змістовим модулем 1	70	10	8	42
<i>Модуль 2. Організація та контроль в публічному управлінні пенсійною системою</i>					
6.	Прийняття управлінських рішень в публічному управлінні пенсійною системою	15	2	2	11
7.	Моніторинг пенсійної системи України	15	2	2	11
8.	Організація внутрішнього контролю (аудиту) в управлінні пенсійною системою	10	4	4	2
9.	Державний фінансовий аудит, як контрольна функція публічного управління пенсійною системою	10	4	4	2
	Разом за змістовим модулем 2	50	12	12	26
	Усього годин	120	22	20	78

Система оцінювання успішності здобувача вищої освіти здійснюється а 100-бальною шкалою, яка розподіляється на дві складові:

- 1) 60 балів – поточна складова оцінювання;
- 2) 40 балів – модульна або підсумкова складова оцінювання.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Модульну або підсумкову (у випадку якщо дисципліна закінчується заліком – модульну) складову оцінювання організовано шляхом складання двох модульних контролів знань студентів. У випадку якщо дисципліна закінчується екзаменом, результати складання таких модульних контролів зараховуються як підсумковий контроль. Перескладати модульний контроль не дозволяється. Якщо здобувач (у випадку коли дисципліна закінчується екзаменом) із можливих 60 балів поточної складової оцінювання та 40 балів модульної або підсумкової складової оцінювання впродовж семестру набрав певну кількість балів (не менше 60) і такий результат його задовольняє, то набрана сума балів і є підсумковим результатом успішного складання екзамену. Якщо студента не задовольняє набрана кількість балів, то він повинен скласти підсумковий контроль під час екзаменаційної сесії (у межах 40 балів), при цьому усі набрані впродовж семестру бали модульних контролів анулюються, тобто результати складання підсумкового контролю знань додаватимуться до раніше набраних балів поточної складової оцінювання (у межах 60). Здобувач вищої освіти має право взагалі не складати модульні контрольні тести впродовж семестру, а відразу планувати складати підсумковий контроль під час екзаменаційної сесії (тільки у випадку якщо дисципліна закінчується екзаменом).

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль знань студентів. Поточний контроль є органічною частиною навчального процесу і проводиться під час лекцій та практичних занять.

Форми поточного контролю:

- усна співбесіда за матеріалами розглянутої теми на початку практичного заняття з оцінкою відповідей студентів (5-10 хв.);
- письмове фронтальне опитування студентів на початку чи в кінці практичного заняття (5-10 хв). Відповіді перевіряються і оцінюються викладачем у поза аудиторний час;

- перевірка домашніх завдань;
- тестова перевірка знань студентів;
- модульний контроль;
- інші форми.

Приклади тестових питань для модульних контрольних завдань наведено нижче.

4. Тестові питання для підготовки до контрольних заходів з дисципліни «Публічне управління пенсійною системою»

1. Ставка податку з доходів фізичних осіб у 2019 році:
  - А)18%
  - Б)15%
  - В)20%
  - Г)5%
  - Д)22%.
2. Ставка єдиного соціального внеску у 2019 році:
  - А)3,6%
  - Б)2%
  - В)22%
  - Г)20%
  - Д)25%.
3. Зобов'язання Пенсійного фонду України виділяють:
  - А)забезпечення
  - Б)середньострокові
  - В)довгострокові і поточні
  - Г)довгострокові
  - Д)резерви.
4. Соціальне страхування здійснюється за принципами:
  - А)законодавчого визначення умов і порядку здійснення соціального страхування
  - Б)обов'язковості страхування осіб відповідно до видів соціального страхування та можливості добровільності страхування у випадках, передбачених законом
  - В)державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав

Г)обов'язковості фінансування витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг, в обсягах, передбачених цим Законом

Д)усі відповіді правильні.

5. До принципів соціального страхування відноситься:

А)формування та використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування

Б)диференціації розміру виплати допомоги залежно від страхового стажу

В)диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві

Г)економічної заінтересованості суб'єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці

Д)усі відповіді правильні.

6. Фонд соціального страхування є:

А)некомерційною самоврядною організацією

Б)комерційною самоврядною організацією

В)самоврядною організацією

Г)благодійною організацією

Д)правильна відповідь відсутня.

7. Кошти Фонду соціального страхування:

А) не включаються до складу Державного бюджету України та використовуються тільки за цільовим призначенням

Б)включаються до складу Державного бюджету України та використовуються тільки за цільовим призначенням.

В)включаються до складу Державного бюджету України та використовуються за нецільовим призначенням

Г)використовуються тільки за нецільовим призначенням.

включаються до складу місцевих бюджетів використовуються тільки за цільовим призначенням

Д) включаються та використовуються за нецільовим призначенням.

8. Бюджет Фонду соціального страхування затверджує:

А)Кабінет Міністрів України.

Б)Верховна рада України

В)Пенсійний фонд України

Г)Фонд недержавного страхування

- Д) правильна відповідь відсутня.
9. Розмір пенсії за особливі заслуги встановлюють у відсотковому відношенні:
- А) від 20 до 40% від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, залежно від заслуг особи
  - Б) від 20 до 22 % від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.
  - В) від 25-47% залежно від заслуг особи.
  - Г) від 5 до 15% від прожиткового мінімуму для осіб.
  - Д) від 50 до 72 % від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.
10. Порядок підготовки та оформлення документів для призначення пенсії визначено наказом Міністра соціального захисту населення України від 4 березня 1992 року (із змінами). Він передбачає перелік документів, необхідних для призначення пенсії. До таких документів належать:
- А) усі нижченаведені відповіді вірні
  - Б) заява про призначення пенсії
  - В) документ, який засвідчує тривалість трудового стажу. Це трудова книжка або довідка з місця роботи
  - Г) довідка про заробіток за період трудової діяльності, з якого нараховується розмір пенсії
  - Д) копії свідоцтв про народження дітей; свідоцтво органу загсу про смерть годувальника та інші необхідні документи.
11. Існують такі списки професій і посад, робота в яких дає право на пенсію за вислугу років:
- А) усі нижченаведені відповіді вірні
  - Б) окремих категорій працівників залізничного транспорту.
  - В) працівників плавскладів окремих видів суден морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості.
  - Г) працівників підприємств лісної промисловості та лісового господарства.
  - Д) працівників освіти, охорони здоров'я і соціального захисту.
12. Коло осіб, які мають право на пенсію за вислугу років, визначено законодавством. Це окремі категорії працівників, перелік яких установлено в статтях 54 і 55 Закону України "Про пенсійне забезпечення", а також в інших спеціальних

нормативних актах. Законодавство вирізняє чотири категорії громадян:

А) усі нижченаведені відповіді вірні

Б) військовослужбовці, службовці та працівники органів внутрішніх справ.

В) працівники цивільної авіації та льотно-випробувального складу

Г) державні службовці, судді, працівники прокуратури і митних органів

Д) окремі категорії працівників та спеціалістів інших галузей народного господарства.

13. Право на пільгове пенсійне забезпечення за віком мають учасники та інваліди війни, а також сім'ї загиблих воїнів. Право виникає з настанням таких умов:

А) досягнення віку (чоловіками - 55, жінками - 50 років)

Б) досягнення віку (чоловіками - 46, жінками - 50 років)

В) досягнення віку (чоловіками - 46, жінками - 40 років)

Г) досягнення віку (чоловіками - 66, жінками - 55 років)

Д) досягнення віку (чоловіками - 50, жінками - 44 років).

14. Трудова пенсія:

А) усі нижченаведені відповіді вірні

Б) пенсія за віком

В) пенсія по інвалідності

Г) пенсія в разі втрати годувальника.

Д) пенсія по вислuzі років.

15. Гарантії прав громадян України на пенсію закріплені:

А) в Конституції України; в Кодексі законів про працю України; в Законі України про пенсійне забезпечення

Б) в Конституції України.

В) в Кодексі законів про працю України.

Г) в договорі про пенсійне забезпечення.

Д) в Кодексі про щомісячну пенсію.

16. Наявність умов виплати пенсій:

А) вік, страховий стаж, інвалідність, заробітна плата

Б) трудовий стаж

В) сплата податків, вік

Г) трудовий стаж

Д) накопичення податків у фонді.

17. Друга стадія на право реалізації пенсії:
- А) на даній стадії гарантованість отримання пенсії передбачена ст. ст. 82 Закону України «Про пенсійне забезпечення», яка гарантує розгляд документів про призначення пенсій в конкретний строк (не пізніше 10 днів з дня поступлення), 101 Закону України «Про пенсійне забезпечення», яка встановлює відповідальність за несвоєчасне оформлення пенсійних документів
  - Б) гарантійність отримання пенсії передбачена ст. 7 Закону України «Про пенсійне забезпечення», яка передбачає право громадян на звернення за призначенням пенсії після виникнення права на неї, та ст. 83 даного Закону, яка гарантує призначення пенсії з дня звернення за пенсією.
  - В) на даній стадії гарантованість отримання пенсії закріплена в ст. 82, 83, 81 Закону України «Про пенсійне забезпечення» та ст. 258 Кодексу законів про працю України.
  - Г) гарантійність отримання пенсії передбачена ст. 7 Закону України про пенсійне забезпечення.
  - Д) на даній стадії гарантованість виплати пенсії передбачена ст. 85, 87, 88, 89 Закону України «Про пенсійне забезпечення», які встановлюють гарантії виплати пенсій по місцю фактичного проживання, по дорученню.
18. За особливостями формування фінансових ресурсів виділяють:
- А) солідарні системи пенсійного забезпечення
  - Б) накопичувальні системи пенсійного забезпечення
  - В) солідарні системи пенсійного забезпечення, накопичувальні системи пенсійного забезпечення
  - Г) 4 типи
  - Д) правильна відповідь відсутня.
19. Солідарні системи пенсійного забезпечення розуміють:
- А) коли працівники та роботодавці здійснюють трансферти між поколіннями, тобто формують фінансові ресурси для фінансування пенсій;
  - Б) коли працівники та роботодавці здійснюють виконання своїх обов'язків
  - В) коли працівники та роботодавці здійснюють працю
  - Г) коли працівники та роботодавці зорієнтовані на виконанні завдань

- Д)коли працівники зацікавлені працювати.
20. Накопичувальні системи пенсійного забезпечення полягають:
- А)у накопиченні працівником фінансових ресурсів на особовому рахунку протягом трудової діяльності
  - Б)у накопиченні працівником ресурсів
  - В)у накопиченні працівником заощаджень
  - Г)всі відповіді вірні
  - Д)у накопиченні працівником фінансових ресурсів.
21. Стратегія організації – це:
- А)довгостроковий комплексний план, призначений для реалізації місії та досягнення цілей
  - Б)комплексний план для отримання прибутків у перспективному періоді
  - В)план реалізації цілей
  - Г)поточні плани для досягнення цілей
  - Д)правильна відповідь відсутня.
22. Тактика організації – це:
- А)короткострокові плани, які конкретизують стратегію
  - Б)завдання, які треба виконувати
  - В)види робіт по досягненню цілей
  - Г)плани робіт, які слід виконувати
  - Д)правильна відповідь відсутня.
236. Для практичної реалізації стратегічних планів організації розробляють:
- А)тактику, правила, бюджети
  - Б)тактику і правила
  - В)бюджети
  - Г)правила
  - Д)правильна відповідь відсутня.
24. Для розроблення стратегічного плану вище керівництво організації повинно виявити:
- А)сильні сторони своїх конкурентів
  - Б)внутрішні сильні і слабкі сторони своєї організації
  - В)слабкі сторони своєї організації та конкурентів
  - Г)сильні сторони конкурентів
  - Д)правильна відповідь відсутня.

25. За допомогою аналізу зовнішнього середовища організації її керівники повинні:
- А) вивчати стратегію і тактику своїх конкурентів.
  - Б) оцінювати зміни, які перешкоджають досягненню цілей організації.
  - В) вивчати зміни, які відбуваються.
  - Г) вивчати і оцінювати зміни, які можуть сприяти або перешкоджати досягненню цілей організації
  - Д) правильна відповідь відсутня.
26. Стратегічне планування полягає:
- А) у розробці стратегій
  - Б) у розробці цілей
  - В) у розробці місії
  - Г) у розробці тактики та політики
  - Д) правильна відповідь відсутня.
27. Стратегічне планування включає:
- А) вибір стратегії
  - Б) вибір альтернатив, контроль
  - В) визначення місії, методи, аналіз середовища й стану організації, оцінку стратегічних альтернатив, вибір стратегії.
  - Г) визначення місії, мотивацію працівників
  - Д) правильна відповідь відсутня.
28. Що є основною метою розробки і реалізації управлінських рішень на будь-якому рівні управління?
- А) виконання виробничих завдань
  - Б) отримання прибутку
  - В) досягнення великих прибутків
  - Г) досягнення цілей організації
  - Д) правильна відповідь відсутня.
29. Для чого керівник організації повинен залучати членів трудового колективу при виробленні управлінських рішень?
- А) щоб зняти з себе відповідальність за їх обґрунтованість
  - Б) щоб розширити базу знань з конкретних питань та скористатися колективним досвідом
  - В) щоб створити про себе думку як про керівника-демократа
  - Г) щоб не зробити помилок
  - Д) правильна відповідь відсутня.

30. Чому необхідно здійснювати контроль за виконанням управлінських рішень?
- А) щоб своєчасно виявити відхилення у виконанні рішень і вжити відповідних заходів
  - Б) щоб виконавці боялись покарання і добре виконували накази
  - В) тому що є працівники, які за контроль отримують гроші, і вони контролюють все
  - Г) щоб заохочувати працівників
  - Д) правильна відповідь відсутня.
31. Пенсійна система України в сучасному вигляді діє з 2004 року та формально складається з:
- А) одного рівня
  - Б) двох рівнів
  - В) трьох рівнів
  - Г) не складається з рівнів
  - Д) немає правильної відповіді.
32. Перший рівень пенсійної системи це:
- А) солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду
  - Б) система недержавного пенсійного страхування
  - В) солідарна система не загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
  - Г) не базується на наданні соціальних послуг
  - Д) немає правильної відповіді.
33. Другий рівень пенсійної системи це:
- А) накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка базується на засадах накопичення коштів у Накопичувальному фонді, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб
  - Б) накопичувальна система не загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
  - В) накопичувальна система загальнообов'язкового не державного пенсійного страхування
  - Г) не базується на засадах накопичення коштів
  - Д) немає правильної відповіді.

34. Третій рівень пенсійної системи це:
- А) система недержавного пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат, що буде доповненням до пенсійних виплат з I та II рівнів
  - Б) система державного пенсійного забезпечення
  - В) не ґрунтується на засадах добровільної участі громадян
  - Г) не базується на формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат
  - Д) немає правильної відповіді.
35. У всіх країнах світу вже дійшли до такої позначки, коли пенсійна реформа переміщується від соціального до:
- А) економічного сектору
  - Б) політичного сектору
  - В) інформаційного сектору
  - Г) аналітичного сектору
  - Д) немає правильної відповіді.
36. Передбачається, що пенсійні виплати майбутнім пенсіонерам будуть формуватися з трьох незалежних джерел, що:
- А) дозволить збалансувати пенсійну систему та підвищити рівень життя українців у похилому віці
  - Б) не дозволить збалансувати пенсійну систему
  - В) знизити рівень життя українців у похилому віці
  - Г) не дасть змогу змінити щось
  - Д) немає правильної відповіді.
37. Кожна держава вибудовує власну модель пенсійної системи:
- А) з урахуванням своїх національних особливостей, при цьому пропорції недержавної пенсії в пенсійній системі поступово збільшуються
  - Б) без урахувань своїх національних особливостей
  - В) пропорції недержавної пенсії в пенсійній системі поступово знижуються
  - Г) пропорції недержавної пенсії в пенсійній системі не змінюються
  - Д) немає правильної відповіді.
38. На сьогодні в Україні функціонують:
- А) лише I та III рівні

- Б)лише 2 рівень
В)лише 3 рівень
Г)лише 1 рівень
Д)немає правильної відповіді.
- 39.Перший пенсійний фонд, організований за принципом «зароби собі на пенсію сам», було створено в:
А)Англії
Б)Нідерландах
В)Македонії
Г)Канаді
Д)немає правильної відповіді.
- 40.Всі розвинуті країни знайшли розумний компроміс між державною та приватною пенсіями у вигляді:
А)збалансованої трирівневої системи
Б)дворівневої системи
В)системи,що має один рівень
Г)системи, що немає рівнів
Д)немає правильної відповіді.

5. Ситуаційні завдання ¹

Ситуаційне завдання 1.

На виконання плану роботи Пенсійного фонду України на базі одного з територіальних управлінь Пенсійного фонду області необхідно провести семінар – нараду з питань пенсійного забезпечення із заступниками начальників управлінь, які відповідають за організацію роботи з питань пенсійного забезпечення. Підготуйте проект необхідного розпорядчого документу для організації заходу.

Ситуаційне завдання 2.

Ви керівник структурного підрозділу регіонального управління Пенсійного фонду України. З метою реалізації прав громадян на пільгове пенсійне забезпечення Вам доручено підготувати документи для створення при головному управлінні Комісії з питань підтвердження стажу роботи на посадах, що дають право

---

¹ Джерело: <https://testderz.com/2017/06/04/%D1%81%>

на призначення пенсій за віком на пільгових умовах або за вислугу років. Підготуйте проект (проекти) необхідних документів.

Ситуаційне завдання 3.

Ви керівник структурного підрозділу регіонального управління Пенсійного фонду України. За результатами контрольного заходу в територіальному управлінні встановлено допущення системної правової помилки з питання пенсійного забезпечення. Вам доручено організувати роботу в області щодо виправлення недоліків. Ваші дії щодо організації зазначеної роботи.

Ситуаційне завдання 4.

Ви керівник структурного підрозділу регіонального управління Пенсійного фонду України. До Вас, як до керівника звернувся голова громадської організації воїнів АТО з питань соціального захисту учасників АТО, а саме щодо звернень з неурегульованих законодавством питань пенсійного забезпечення. Підготуйте коло актуальних на Ваш погляд питань, щодо яких можливе внесення змін до пенсійного законодавства з метою надання їх голові громадської організації воїнів АТО.

Ситуаційне завдання 5.

Вас призначено керівником структурного підрозділу регіонального управління Пенсійного фонду України. З метою реалізації прав громадян на оскарження дій територіальних органів Пенсійного фонду України та більш якісного розгляду їх звернень Вам доручено підготувати документи для створення при головному управлінні Комісії з питань розгляду скарг громадян на рішення органів Пенсійного фонду України щодо пенсійного забезпечення. Підготуйте проект (проекти) необхідних документів.

Ситуаційне завдання 6.

Ви керівник структурного підрозділу регіонального управління Пенсійного фонду України. Вам доручено організувати роботу щодо перевірки правильності списання сум переплат пенсій, які є безнадійними до відшкодування. Підготуйте план (етапи) проведення цієї роботи та перелік необхідних документів.

Ситуаційне завдання 7.

Ви керівник управління пенсійного забезпечення військовослужбовців та деяких інших категорій громадян. За результатами робочої наради щодо стану виконавчої дисципліни за звітний період, проведеної у Вашому структурному підрозділі, Ви

прийняли рішення про необхідність вжиття заходів щодо посилення виконавчої дисципліни у підрозділі. Підготуйте проект наказу керівника щодо посилення виконавчої дисципліни в зазначеному підрозділі.

Ситуаційне завдання 8.

З метою проведення інформаційно – роз'яснювальної роботи з питань реалізації державної політики в сфері пенсійного забезпечення, визначених законодавством України, постановами правління та наказами Пенсійного фонду України, заплановано провести зустріч з Миколаївською обласною спілкою воїнів – інтернаціоналістів та запасу. Запропонуйте актуальні питання для розгляду на зустрічі.

Ситуаційне завдання 9.

До головного управління Пенсійного фонду України в Миколаївській області надійшов наказ Пенсійного фонду України про проведення інвентаризації пенсійних справ та особових рахунків. Визначте перелік документів, необхідних для виконання зазначеного наказу, та викладіть Ваше бачення щодо організації роботи з виконання поставленого завдання.

Ситуаційне завдання 10.

Обурений відвідувач не задоволений отриманими роз'ясненням спеціаліста та скаржитися на його дії Вам, як начальнику управління пенсійного забезпечення військовослужбовців та деяких інших категорій громадян. Визначте шляхи вирішення конфліктної ситуації.

Ситуаційне завдання 11.

В управлінні пенсійного забезпечення військовослужбовців та деяких інших категорій громадян перебувають на обліку понад 20 тис. одержувачів пенсій по 13 міністерствах та відомствах силових структур, яких обслуговують 3 спеціаліста «фронт-офісу» та 6 спеціалістів «бек-офісу». Який спосіб розподілення документів для відпрацювання спеціалістами «бек-офісу», на Ваш погляд, як керівника управління, буде мати найбільш ефективний результат.

Ситуаційне завдання 12.

В установлені терміни бюджетна установа відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 24.01.2012 №44 «Про затвердження Порядку складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів»

складає річну фінансову та бюджетну звітність. Вкажіть форми річної фінансової звітності, порядок заповнення форми №1 «Баланс» та його основні розділи. Визначте в яких формах додатково розкриваються елементи фінансової річної звітності, звірка показників форм фінансової та бюджетної звітності (форма №1 «Баланс» з іншими формами).

Ситуаційне завдання 13.

З метою проведення контрольних заходів виникла необхідність в направленні працівника бюджетної установи у відрядження терміном на 3 робочих дні. Вкажіть якій основний нормативний документ регулює питання направлення працівників бюджетної установи у відрядження та терміни надання звіту про використання коштів, отриманих на відрядження та підзвіт? Яким методом і в якому меморіальному ордері відображається рух підзвітних коштів? Як правильно і на підставі яких нормативно-правових актів розрахувати заробітну плату під час відрядження?

Ситуаційне завдання 14.

У зв'язку з виробничою необхідністю в бюджетній установі виникла потреба в придбанні персонального комп'ютера вартістю 6000 гривень з ПДВ. Визначте на якому рахунку бухгалтерського обліку необхідно відобразити зазначену операцію з посиланням на нормативно – правовий акт, який регулює облік основних засобів, інших необоротних матеріальних активів?

Ситуаційне завдання 15.

Ви керівник структурного підрозділу бюджетної установи на який покладено завдання по складанню кошторису на утримання установи. Який нормативно – правовий акт регулює порядок та основні вимоги по складанню та виконанню кошторису? Визначте основні принципи по формуванню та виконанню кошторису видатків, як здійснюється бухгалтерський облік виконання кошторису видатків на утримання установи?

Ситуаційне завдання 16.

Ви керівник структурного підрозділу головного управління Фонду на який покладено завдання щодо формування річного бюджету. Визначте порядок складання та перелік документів, підготовка яких необхідна для складання бюджету, нормативно – правове регулювання бюджетного процесу та основні складові бюджету.

Ситуаційне завдання 17.

Ви, як керівник структурного підрозділу платежів до пенсійної системи, приймаєте участь в засіданні робочої групи представників територіальних органів Пенсійного фонду України, Державної фіскальної служби та Державної виконавчої служби з питань наповнення доходної частини бюджету, динаміки росту заробітної плати та чисельності працюючих у регіоні, визначення заходів по скороченню заборгованості зі сплати страхових та єдиного внесків. В ході проведення засідання планується розгляд питання стану роботи щодо виконання планових завдань по надходженню власних коштів, пошуку резервів наповнення бюджету, взаємодії та координації спільних дій по стягненню заборгованості. Підготуйте план проведення засідання та проект рішень за результатами проведення засідання робочої групи.

Ситуаційне завдання 18.

Ви, як керівник структурного підрозділу платежів до пенсійної системи, повинні підготувати проект доходної частини бюджету управління в розрізі джерел власних надходжень на наступний рік. До складу власних надходжень потрібно включити лише ті надходження, адміністрування яких забезпечується органами Пенсійного фонду України. Підготуйте перелік необхідних документів чинних законодавчих норм, які використовуються при проведенні розрахунків доходної частини проекту бюджету Пенсійного фонду України.

Ситуаційне завдання 19.

Ви керівник структурного підрозділу платежів до пенсійної системи. За результатами спільної наради з представниками Державної фіскальної служби, Держпраці з питань легалізації найманої праці, необхідно розробити проект рішення щодо координації спільних дій державних органів по виявленню фактів використання праці неоформлених працівників, контролю за дотриманням мінімальних державних гарантій в оплаті праці. Підготуйте проект рішення спільної наради.

Ситуаційне завдання 20.

Ви керівник структурного підрозділу платежів до пенсійної системи. Вас запросили на зустріч керівників органів державної влади з представниками новоствореного підприємства металургійної галузі з іноземними інвестиціями. В ході зустрічі розглядатимуться питання щодо застосування норм чинного

законодавства України при здійсненні фінансового-господарської діяльності підприємства. Вам необхідно надати роз'яснення щодо порядку відшкодування витрат Пенсійного фонду на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах. Підготуйте перелік нормативно-законодавчих актів, що регулюють порядок відшкодування витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, підприємствами металургійної галузі з іноземними інвестиціями.

Ситуаційне завдання 21.

Ви начальник відділу контрольно-перевірочної роботи. В ході підготовки комплексних планових заходів державного нагляду (контролю) Вам необхідно підготувати пропозиції щодо включення страхувальників до плану проведення перевірок органами Пенсійного фонду України на наступний рік. Підготуйте перелік нормативних документів, відповідно до яких визначаються критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Визначте, за яким ступенем ризику страхувальники включаються до комплексних планових заходів державного нагляду (контролю).

Ситуаційне завдання 22.

Ви керівник служби персоналу органу виконавчої влади. У зв'язку з наявністю вакантної посади головного спеціаліста одного із структурних підрозділів Вам доручено оголосити конкурс на зайняття вакантної посади. Вкажіть з яких етапів складається конкурс, які вимоги існують щодо оприлюднення інформації про вакантну посаду державної служби та оголошення про проведення конкурсу. Підготуйте проект наказу про оголошення конкурсу на зайняття посади державної служби.

Ситуаційне завдання 23.

Ви керівник служби персоналу органу державної влади, юрисдикція якого поширюється на територію однієї області. У зв'язку з наявністю вакантної посади начальника відділу бухгалтерського обліку до Вас звернувся керівник відділу іншого органу державної влади, юрисдикція якого поширюється на територію однієї області, щодо прийняття його на роботу в порядку переведення. Визначте алгоритм дій для переведення зазначеного державного службовця та підготуйте проекти необхідних документів.

Ситуаційне завдання 24.

Працівниця, що перебуває у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, вирішила перервати відпустку і стати до роботи. На її місці за строковим договором працює працівник. Визначте алгоритм дій служби персоналу в даному випадку та підготуйте проект наказу про звільнення з посади працівника, який працює за строковим договором.

Ситуаційне завдання 25.

Переможець конкурсу на зайняття вакантної посади в державному органі відмовився від зайняття посади за сімейними обставинами. Є другий за результатами кандидат на зайняття цієї вакантної посади. Визначте алгоритм дій служби персоналу в даному випадку та підготуйте проект протоколу засідання конкурсної комісії по ситуації, яка склалась.

6. Список основних рекомендованих джерел до вивчення навчальної дисципліни

Базова література

1. Розвиток державного пенсійного страхування в умовах пенсійної реформи: монографія / О. П. Кириленко, Б. С. Малиняк, О. В. Петрушка та інші; за ред. О. П. Кириленко, Б. С. Малиняка. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 350 с.
2. Ширант А. А. Принципи пенсійного забезпечення : монографія. К. : ДІА, 2012. 192 с.
3. 4. Нагаєв В. М. Публічне адміністрування. Х.: ХНАУ, 2018. 278 с.

Допоміжна література

1. Закон України «Про пенсійне забезпечення» № 1931-ХІІ від 06.12.91 р. (із змінами).
2. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
3. Постанова КМУ «Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах № 461, 28.09.2016 (із змінами).
4. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення № 1057-IV, 20.07.2014 (із змінами).
5. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Змін до Порядку видачі довідок про заробітну плату для призначення пенсій окремим категоріям осіб у разі ліквідації

державних органів, у яких особи працювали, а також перейменування (відсутності) їхніх посад», № 908, 10.06.2019 р. (із змінами).

6. Податковий кодекс України: Відомості Верховної Ради України від 2011, № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

7. Звіт Рахункової палати України про результати аналізу формування та використання бюджету ПФУ. URL: <http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16727325;jsessionid=6187D8>

FAEA4 A846A2 AB740640200244.

8. Звітність недержавних пенсійних фондів. URL: <http://www.dfp.gov.ua/732>. Назва з екрану.

9. Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм: постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 2004 р. № 1017 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2018 р. № 743). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004-%D0%BF>

10. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту: наказ Міністерства фінансів України від 29 вересня 2011 року № 1217. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1195-11>

11. Стандарти внутрішнього аудиту: наказ Міністерства фінансів України від 4 жовтня 2011 року №1247. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11>.

12. Pension funds in figures OECD: Country Profiles. URL: <http://www.oecd.org/finance/Pension-funds-pre-data-2015.pdf>